

Dominicuskerk
31 augustus 2008
+ Amsterdam +

Zomerdienst : Lofzang op het lichaam

Vooraf gedraaid: Maarten van Roozendaal "Omdat ik van je hou" van de cd Nacht.

Overweging deel 1

Tot dit soort grote hoogtes is een lichaam in staat, maar helaas zijn er de diepe dalen van ziekte en opname in het ziekenhuis, zeker op mijn afdeling met mensen met kanker in een vergevorderd stadium. En daar tref ik de mensen dus aan in minder aantrekkelijke toestanden: hun bed uitdrijvend van het zweet, de postool net niet gehaald, plotseling moeten overgeven maar geen bekkentje in de buurt, of met wondvocht dat door het verband heenlekt. Dat is even wennen. Maar.. dat went en al snel is het rottiger te zien hoe beroerd mensen zich voelen, hoe ze zich schamen en hoe moeilijk het toch is om hulp te vragen ook al is het volstrekt helder dat je die nodig hebt en er niet uit luxe om vraagt. Nuttig werk dus, maar op een bepaalde manier ook mooi. Ziekte maakt het leven vaak echt, omdat het mensen dwingt een stuk uiterlijk vertoon los te laten. Moeilijk natuurlijk en tragisch soms, maar puur en eerlijk en dat ontroert me.

Niet alleen hun situatie ontroert me, maar ook hun lijf. Dat lichaam dat het zwaar heeft de ziekte. En daarbij door de behandeling daarvan: de operatie, de medicijnen, chemotherapie en bestraling, slangen in het lijf en heel simpel door niet meer lekker kunnen liggen, en oh wat kan dat hinderlijk zijn.

Het lijf dat dat allemaal maar probeert te verwerken en zich tot het uiterste probeert te handhaven. Dat lijf dat die persoon toch maar tot dit moment heeft gebracht en veel heeft beleefd, en vast ook veel goeds heeft gedaan aan liefde en vriendschap, met werk en zorg bijgedragen heeft aan onze samenleving, kinderen heeft voortgebracht. Als ziekte jezelf treft is dat natuurlijk verre van ontroerend en dan heb je niks aan de ontroering van een verpleegkundige. Dan ben je boos, verdrietig en is het beangstigend dat je lijf je in de steek laat en je vijand geworden is en verlang je alleen maar naar weer gezond zijn. Maar hoe bozer de patiënt en hoe zwaarder het lijf het heeft, hoe meer het aan mij appelleert. Dan wil ik niet alleen die persoon, maar ook dat lichaam graag verlichten: het wassen, een schoon bed, bodylotionnetje en een zachter kussen geven. Een soort plaatsvervangende lofzang op hun lichaam, omdat men daar zelf niet meer toe in staat is.

Niet alleen kwetsbaar ons lichaam, maar ook ingenieus. Wist u dat we uit 100 miljard cellen bestaan? Dat er miljoenen celdelingen plaatsvinden per dag, om spijsvertering, bloedsomloop, groei en vervanging en wat niet meer mogelijk te maken? In wezen wordt ons lichaam dan ook nooit echt oud. Als je vandaag bijvoorbeeld zeventig wordt, dan is vrijwel alleen je zenuwstelsel 70. De rest is allang nieuw. Je darmwand is piepjong, zo'n 3 dagen, je voetzolen minder dan een maand en je rode bloedcellen hoogstens 4 maanden. Een wonder in wezen dat al die processen zo vaak goed gaan.

Die verwondering over het lichaam in alle tijden is een levenshouding die de bijbelse traditie voedt. De levenshouding die het glas halfvol wil zien. Die weet dat de werkelijkheid twee polen heeft, dat het lichaam groots is maar ook vergankelijk omdat ze stof is, gemaakt van water en wat andere elementen. Een levenshouding die net als God in het scheppingsverhaal van Genesis donker en licht wil scheiden en ook in het donker probeert te focussen op het licht, op maan en sterren, op de morgen die komt.

En zo is de relatie die we met ons lichaam hebben net een huwelijk. Je lijf is tenslotte je meest nabije naaste waarmee je in goede en in kwade dagen verbonden bent en waarbij je hoopt dat je ook in die kwade dagen liefdevol kunt blijven.

Lied: Dan nog, dan nog klamp ik mij

Overweging deel 2

De schilder Lucian Freud, kleinzoon van de psychiater Sigmund Freud, is beroemd om zijn portretten en met name om zijn naaktportretten. Hij is een robuuste vleeschschilder die het menselijk lichaam genadeloos weergeeft. Rimpels en plooiën, slappe borsten die scheef zakken liggend op

een bank, kromme penissen, scharminkeligheid en overgewicht, niets verhuult hij. Bij de bundelkast hangen wat milde schilderijen, maar na de dienst kunt hiervoor meer van hem zien.

Freud schijnt het lelijke zelfs nog extra uit te vergroten. En waarom? Omdat precies dat realistisch is? Dat we ons zo vaak lelijker ervaren dan we in werkelijkheid zijn? De 86 jarige Freud geeft nauwelijks interviews dus de kunstcritici schrijven erop los, ik weet het niet. Ik houd het maar bij hoe zijn werk op mij overkomt: Indrukwekkend. Al die blote lijven op grote doeken en met dikke kwasten geschilderd. Een verademing in onze cultuur die met trucage vrijwel alleen gladde mooie mensen in beeld brengt die helemaal niet bestaan. En heerlijk dat Freuds modellen niet verleidelijk kijken, of triomfantelijk, zo van 'kijk mij eens', of onverschillig bijna op het agressieve af met een blik van: 'Het kan me niets schelen wat anderen ervan vinden, ik laat zien wat ik zelf wil'. Het belangrijkste vind ik dat er bij Freud geen schaamte te zien is. De mensen zijn er gewoon, laten zich zien met dit lijf, mooi of lelijk, het doet er niet toe, ze zijn.

De talmoed vertelt een verhaal over Rabbi Eleazar. Hij is een stukje uit rijden omdat hij zo lekker opgeschoten is met studeren. Hij komt een buitengewoon lelijke man tegen en die begroet hij onsympathiek met: "Leeghoofd, wat ben jij lelijk. Zijn al je medeburgers zo lelijk?" Maar de man antwoordt rustig: "Dat weet ik niet, maar vraag het de Schepper die mij geschapen heeft." Rabbi Eleazar wordt teruggefloten van zijn oordelen en doorverwezen naar de Eeuwige, omdat vanuit gelovig perspectief het meest wezenlijk aan ons lichaam is dat het geschapen is. Hoe het er ook uit ziet, wat het ook oploopt in het leven, of het genen heeft die belast zijn met erfelijke ziekten of niet. Ieder mens is waardevol want geschapen naar Gods beeld.

In de bijbel wordt het serieus genomen dat ons lichamelijke zijn geen detail is, maar ons in de kern van ons menszijn raakt. Steeds weer in de diverse beelden en visioenen over de toekomst voor de mens komt steeds het lichamelijke weer terug. Dat er in het nieuwe Jeruzalem een feestmaal zal zijn met vette spijzen en belegen wijnen (Jesaja 25:6), een weldaad voor ons lijf. Dat we lichamen zullen opstaan volgens Paulus. En Johannes vertelt beeldend in zijn Openbaringen over dat geen tranen vergeten zullen worden, maar dat ze afgewist zullen worden. Heel treffend in zijn Evangelie vertelt Johannes dat Jezus wanneer hij na zijn dood aan Thomas verschijnt, hij zich zelfs durft te laten aanraken in zijn wonden. (Johannes 20:27). Ongekend is dat! Dat wonden open en bloot aangeraakt kunnen worden! Het pijnlijke verleden kan er zonder schaamte zijn, het kwelt niet meer.

Zo'n toekomst voorbij de dood blijft natuurlijk de grootste aanvechting. Dood is zo dood en koud. Iedereen bij een de kist ervaart dat, iedereen die een gestorvene aflegt, diens lichaam nog een keer probeert te eren voelt dat letterlijk aan je eigen handen. Maar wat zou het prachtig zijn als dat lichaam weer zou staan in licht, in zonlicht zoals vandaag, de krachten en de eigenwaarde herwonnen.

Lied: Staan in Licht.

Annigje Bos